

Geef mijn vader

Meld je aan voor onze nieuwsbrief om op de hoogte te blijven van
de nieuwste boeken van Ambo|Anthos *uitgevers* via
www.amboanthos.nl/nieuwsbrief.

Ineke Holzhaus

Geef mijn vader

Ambo|Anthos
Amsterdam

ISBN 978 90 263 4490 9

© 2018 Ineke Holzhaus

Omslagontwerp © Marry van Baar

Omslagillustratie © Hossein Zare

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

Voor Willem

Et tant pis pour ceux qui s'étonnent
Et que les autres me pardonnent,
Mais les enfants ce sont les mêmes,
A Paris ou à Göttingen.

O faites que jamais ne revienne
Le temps du sang et de la haine
Car il y a des gens que j'aime,
A Göttingen, à Göttingen.

Barbara

1

Gisteren kon Franny nog door het dieproze waas heen breken. Ze voelde dat ze tussen stijve lakens lag die naar zeep en nicotine roken, ze kreeg trek in een sigaret. Ook jodium rook ze, zoetig, zoals toen ze als kind gevallen was op straat. Jodium prikt maar het gaat over. Ze kon lang genoeg tussen haar wimpers door kijken om het plafond te zien, wit als in een klooster, hoog, de ramen rechts, links de gang. Het bed in een rij van zes, aan de overkant weer zes bedden. Haar armen en benen waren verdwenen, alsof ze met een mes waren afgesneden, alleen haar misselijke hoofd en romp lagen tussen de ijzeren hekjes, niets kon ze bewegen, niets. Naast haar hing een zak met vloeistof en door een slang druppelde vocht in haar arm. Ze hoefde niet te kauwen, geen weke substantie in haar mond die ze moest aftasten met haar tong voor ze slikte. Zat er suiker in het vocht, werd ze er dik van zonder dat ze er iets over te zeggen had? Onder de pleister zat een ronde bult met daarin de naald in haar ader, als ze het bolletje heen en weer bewoog voelde ze een prettige pijn. In de gang fladderde de crèmewitte rok van een zuster als in een Franse film, aan haar ceintuur wiegde ter hoogte van haar heup de donkere rozenkrans met

houten kralen. Op een tafeltje in de gang stond een heiligenbeeld, Franny zag er maar de helft van, het moest Maria zijn, de moeder van Jezus. Geen blauwwitte mantel zoals het Lourdesbeeld thuis, hier was het effen grijs. De blote voeten rustten op een rots waaruit gebogen vormen staken die omhoog waren gericht. De stralen van haar heiligheid of de hoorns van de duivel die ze verpletterde? Kon Franny haar maar zien, kon ze maar door haar gesloten oogleden heen kijken.

Vandaag is de jodiumgeur verdwenen. Het is of haar ogen vastgeplakt zitten, ziet ze haar bloed roze kloppen in haar aderen of schijnt het neonlicht door haar oogleden heen? Als Paul op tijd was gekomen was ze al niet meer op deze aarde, nu moet ze wachten tot ze het weer kan proberen. Ze zullen haar in de gaten houden, haar achtervolgen als ze langs het water wil lopen, het medicijnkastje afsluiten en de sleutel verstoppen, ze zal nooit meer alleen zijn. Zolang haar ogen dicht zijn kan ze hier blijven, tussen de koele lakens, veilig bij de piepende crêpezolen van de verpleegsters, de bezorgde dokter die haar niet aanraakt. Soms ruikt ze de frisse geur van de straat, die door jassen van schuifelende bezoekers naar binnen wordt gebracht. Zal ze de aftershave van Paul herkennen als hij komt?

Vroeg in de ochtend komen een priester en een misdienaar door de gang, de jongen laat een belletje klingelen zoals in de kerk. Ze heeft de communie nog niet ontvangen, ze wil wel, ze wil graag, maar de priester met de kelk loopt aan haar voorbij, hij durft haar vast niet wakker te maken en zij kan haar ogen niet opendoen. Het belletje verdwijnt in de gang, klinkt lang na in haar hoofd. De donkerrode haren van haar liefste kleuterjuffrouw doemen op, de geur van haar parfum, misschien wel lavendel of viooltjes en de flarden van een melodie, niet de

woorden die erbij passen, woorden over een vogel, een kleine vogel die zingt op een tak, ze verlangt naar een sigaret en valt in een diepe slaap.

Een hand op haar hand, ze trekt niet terug, hij streelt hem alsof haar huid van Japans papier is.

‘Slaap je?’

Paul. Kon ze hem maar aanraken.

‘Kun je me horen?’

Zacht vraagt hij het. Ze wist dat hij zou komen.

‘Je ouders zeiden dat ik bij je mocht.’

In de zaal zwelt het volume van de gemompelde gesprekken aan. Een kind huilt om aandacht. Paul komt als eerste, om het goed te maken, omdat hij er niet was toen ze hem nodig had, ze zouden samen gaan. Ze heeft te lang gewacht, er was te weinig tijd tot mama kwam, pillen moeten goed opgenomen worden in het bloed. Alleen haar ouders zijn nog op bezoek geweest, mama fluisterde, haar vader zei niets, hij was er wel, ze hoorde hem ademen, ze hoorde zijn gedachten, dat ze gezondigd had, maar hij zei niets. Waarom zegt Paul niets? De ziekenhuislucht vermengt zich met sigarettengeur, frituurvet en verdampte deodorant. Wat zijn mensen vies. Over de gang komt een rinkelende kar met kopjes aan, hij rammelt hard als hij over de drempel de zaal in wordt geduwd, alsof iemand een bak lepels laat vallen. Paul trekt zijn hand terug, ze wil dat hij blijft, probeert haar gedachten dwingend over te brengen, dat hij blijven moet, bij haar.

‘Het is fris, het is zonnig.’ Hij schraapt zijn keel. ‘Het is maandag, maar misschien weet je dat wel. Ik weet niet wat je hoort, wat je weet. Ik ben komen lopen, dat is beter dan fietsen als je wilt nadenken.’ Hij zucht met een schok, alsof er iets

hapert in zijn middenrif. 'Ik zeg niets over wat je hebt gedaan. Ik ben goed in niets zeggen, jarenlang getraind.'

Hij trekt een pakje shag uit zijn zak, hij heeft vast zijn jack aan van dunne corduroy, ze ruikt de tabak, hij pulkt een vloeitje uit het pakje Rizla rood, altijd rood, de blauwe vloeitjes zijn te dun, hij draait een sigaret, voor straks, als hij weer naar buiten mag. Hij wil bij haar weg, hij moet blijven.

'Langs de Amstel en over de brug, mooie route wel, was ik jaren niet geweest. Vreemd dat we geen boulevards hebben zoals in Parijs. Dat is pas een stad, daar kun je echt verdwalen.'

De serveerwagen onderbreekt hem. Paul krijgt thee, waarom praat hij over Parijs, zij is hier, hij zal wel dorst hebben, hij slurpt. Haar vader gooit zijn thee op het schoteltje voordat hij slurpt. Mama heeft het hem niet kunnen afleren.

'Ik sorteer alles in dozen, boeken, kleren,' zegt Paul. 'Wilma kan niet wachten tot ze naar zolder mag. Ze weet het nog niet van jou, ik wilde eerst zien of het goed met je zou aflopen.'

Hij drinkt zijn kop leeg. Weer die vreemde hik in zijn adem.

'Ik gooi veel weg,' zegt hij met een zucht, 'ook brieven en gedichten. Rotzooi.'

Ook haar gedichten? Waar hij op reageerde in zijn spitse handschrift, waar ze op wachtte tot er antwoord kwam. Ze droomde onrustig, doodsbang dat hij haar de waarheid zou zeggen, dat het niets voorstelde, dat het kinderachtig was, dat ze ermee op moest houden. Maar hij reageerde met de beschermende toon van een leraar.

'Mijn gedichten verbrand ik, ben ik meteen van dat pubergedoe af, je moet een periode durven afsluiten. Niet zoals jij, zo rigoureuus, sorry, ik zou het er niet over hebben. Ik bedoelde mezelf, afscheid en dan is vuur wel een mooi gebaar, vuur, brand, verbranden.'

Het kind huppelt door de zaal, met een engelenstem, alsof het op een speelplaats is. De moeder fluistert dat het stil moet zijn bij de zieke mensen. Alles hoor je hier, niemand heeft een geheim.

‘De kamer op het Bickerseiland gaat door. Ik ben verdrietig om jou, maar zelf ben ik opgelucht, eindelijk weg.’

Weg bij zijn vader, hij wilde al zo lang. Hoe kan hij gaan verhuizen? Weet hij dan niet dat ze op hem heeft gewacht? Een nieuw begin maken? Hij moet zich voorbereiden op het einde. De serveerwagen verlaat de zaal, weer met een knal tegen de drempel.

‘Misschien een flinke fik voor de deur ter ere van de krakers,’ zegt Paul, ‘twee van die jongens ken ik, de rest niet. Heb je geen dorst?’ Bezorgd. ‘Of krijg je vocht door het infuus?’

Vanmorgen heeft de verpleegster een dikke wattenstok met citroensap tussen haar lippen gelegd. Het zuurzoete sap gleed haar keel binnen, heerlijk, de verpleegster legde een hand op haar voorhoofd. ‘Goed zo, je slikt,’ zei ze en weer: ‘Goed zo.’ Misschien is dit wel beter dan dood zijn of leven, ze is er wel maar ook niet, ze zweeft ertussenin, is een kind dat verzorgd moet worden, tegen wie je schuchter praat, dingen zegt die ze toch niet hoort.

‘Ik zocht mijn paspoort,’ zegt Paul, ‘dat soort papieren liggen in een kast die nog van mijn opa is geweest. Met zo’n plat postelastiek eromheen. Ik probeerde de boel niet in de war te gooien, je weet hoe hij is, mijn vader. Ineens had ik een envelop in mijn handen, van dat bruine karton dat zacht geworden is door de jaren.’ Hij is nerveus, onrustig. ‘Ik liet de papieren eruit glijden om ze in dezelfde volgorde terug te kunnen schuiven. Nooit heeft hij iets over de oorlog willen loslaten en nu had ik de papieren in mijn hand. Er viel iets uit.’

Paul valt stil en staat plotseling op. Gaat hij weg? Nee, Mariëlle is gekomen.

‘Hé, jij hier? Hoe kan dat nou, wat gek,’ roept ze, en dan zachter: ‘Ze zeiden dat jij morgen zou komen.’

Paul zal zijn geheimen niet meer vertellen, denkt Franny, misschien later als Mariëlle weg is.

‘Ik vandaag, jij morgen, zeiden ze,’ fluistert ze nu.

‘Ik dacht andersom,’ zegt Paul.

‘Het geeft niet, we zijn allemaal volstrekt in de war.’

Franny hoort hoe Mariëlle Paul omhelst; wang tegen wang, geen natte lippen die elkaar beroeren, alleen hun kleren ruisen. Uit niets mag blijken dat ze iets met elkaar hebben gehad, alsof je daarna gesprekken moet voeren zonder lichaam.

‘Heeft ze iets gezegd, is ze al bij kennis geweest?’ vraagt Mariëlle.

‘Ik weet het niet, ze reageert niet, of ze slaapt.’

‘Wat een ramp, jij niet bedoel ik, dat je hier onverwachts zit, maar zij.’

Mariëlle buigt zich over Franny en geeft een kus op haar voorhoofd. ‘Hé Francesca, slaap je, kun je me horen, Fran, ik ben de vlinder die je kust, weet je nog, jij was bloem, een lichtblauwe tere bloem.’ Tegen Paul: ‘Ze zeggen dat ze je kunnen horen, ook al lijkt het niet zo. Wat is ze wit, jezus, Fran, hoe kon je dat nou doen?’

Mariëlle sleept een stoel weg bij een ander bed, de poten schrapen over de vloer. Paul pakt de hand van Franny weer vast, streelt hem zacht.

‘Niet doen, misschien slaapt ze, ze moet rusten,’ zegt Mariëlle.

Hij laat haar hand los. Ze is jaloers, denkt Franny. Ze wil niet dat hij me aanraakt.

‘Hoe komt een mens in godsnaam aan zoveel pillen?’ vraagt Mariëlle.

‘Die heeft ze gespaard en de rest heeft ze gestolen van haar ouders. Alles door elkaar,’ antwoordt Paul.

‘Je voelt je zo stom als je het niet begrijpt, toch, onnozelen bijna, dat je zo’n verlangen naar de dood kunt hebben. Alsof het leven niet de moeite waard is, het is ook beledigend voor mensen die wel graag leven. Alsof wij niets waard zijn. Jij leeft toch ook graag? Niet uitbundig, met horten en stoten, maar je bent toch niet neerslachtig?’

Mooi woord, denkt Franny. Zij en Paul kennen het en Mariëlle niet. Neerslachtig, alsof je geslagen bent.

‘Ze wil niemand beledigen,’ zegt hij.

‘Hoe weet je dat?’

‘Ik heb haar gedichten gelezen.’

‘Haar moeder heeft haar gevonden... Lees je haar gedichten? Dat wist ik niet.’

‘Je tante, ja,’ zegt Paul, ‘ze zei het toen ik haar belde of ik langs kon komen. Ze huilde aan de telefoon.’

Om hen heen praten mensen gedempt door, het kind is niet meer te horen.

‘Deze winter keken we tot diep in de nacht op tv naar kleine Japanners die op ski’s door de lucht vlogen,’ zegt Paul. ‘Sapporo. De kachel stond laag, ’s nachts mag die niet hoog van haar ouders. Ik wou dat ik zo kon vliegen, zei ze, hoog met schuine ski’s en dan niet vallen, of zacht vallen, zei ze, maar liever nog vliegen, wegvliegen zonder ski’s.’

Franny was dicht tegen hem aan gekropen, met een zachte plaid van wol over haar buik die ze ook over zijn knieën legde. De sneeuw met de vliegende poppetjes in de Japanse lucht werkte hallucinerend. Ze kon haar hoofd zo op zijn schou-

der leggen, hem zomaar in zijn hals kussen, zacht bijten. Het maakte niet meer uit dat ze jonger was. Ze zouden verdwijnen, hij kende het verlangen om niet op deze aarde te zijn, ze wist het. Mariëlle is van de aarde.

Als kind tekende Franny de hemel en op de wolken stonden lege stoelen te wachten tot de zielen van de gestorvenen zouden aankomen. Het was maar een verhaal, dat wist ze wel, door mama verteld en door de juffrouw herhaald, maar het beeld van de hemel waar iedereen op een gouden stoel zit verliet haar nooit. Ook op dagen dat ze gelukkig was, als Paul een briefje had geschreven kon ze vol verlangen aan de hemel denken.

‘Kijk jij tv bij haar thuis, bij haar ouders?’ vraagt Mariëlle.

‘Altijd beter dan bij hem in de buurt, dat weet je.’

‘Ja.’

‘Daar heb ik geen rust.’

‘Maar schansspringen? Jij?’

‘Heel rustgevend, net als het kijken naar een tienkilometerrit. Ik hou de ronden zelfs bij in de krant. Tamelijk debiel werkje.’

‘Schaats je nog?’

‘Alleen op natuurij.’

Hij wil niet zeggen dat hij voor mij komt, denkt Franny. Hij zegt het om haar niet jaloers te maken.

‘Het zou de tweede keer geweest zijn voor mijn tante, een kind verliezen,’ fluistert Mariëlle. ‘De eerste keer kreeg ze een late miskraam. Vreselijk. Ze hebben het kindje begraven, zo zielig. In een spierwit kistje. Mijn vader zegt dat ze daarna licht godsdienstwaanzinnig is geworden.’

‘Ik heb er helemaal niets mee, met het geloof,’ mompelt Paul.

‘Wel aardig dat Arnold zegt dat het om een lichte vorm gaat.’

‘Jij bent de enige die ik ken die haar ouders bij de voornaam noemt.’

‘Jij zegt nog steeds vader?’

‘Ik probeer hem zo min mogelijk aan te spreken.’

‘Het leek ineens vreemd ze nog papa en mama te noemen,’ zegt Mariëlle. ‘Michel is ermee begonnen. Toen we over de communisten tijdens de burgeroorlog in Spanje discussieerden’, ze moet lachen bij de herinnering, ‘een fel debat, we hebben er toen maar een afspraak over gemaakt.’

‘Mijn vader zou het niet verdragen.’

Ze zwijgen besluiteloos alsof ze wachten tot de bel gaat, zoals op school, totdat die een eind aan het bezoek maakt.

‘Ik ben blij dat het haar niet gelukt is,’ zegt Mariëlle. ‘Vreselijk.’

‘Sst,’ maant hij.

Het geluid in de ruimte zwelt aan nu er afscheid wordt genomen. Bij aankomst en vertrek zijn de stemmen luider, misschien praten mensen zachter als ze zitten. Paul en Mariëlle zeggen niets meer. Paul moet blijven. Kijken ze elkaar aan met een hoofdgebaar, een knikje? Gaan ze een voor een weg, of samen? Koffie drinken, een sigaret roken? Omdat Franny ze per ongeluk heeft samengebracht, zonder het te willen. Als ze haar ogen opent kan ze ze zien, maar haar oogleden zijn te zwaar, het licht is te fel, ze zou deze wereld tussen hemel en aarde moeten verlaten en dat kan ze niet.

2

Buiten leunen ze zwijgend tegen het hek van het Oosterpark, de spijlen drukken ribbels in hun rug. De zon heeft kracht, ze laten haar toe, om hun bleke winterhuid te laten kleuren, om het bezoek aan de ziekenzaal uit hun gedachten te bannen. Paul krijgt het beeld niet uit zijn kop, hoe Franny's blonde haren donker lijken om haar witte gezicht, alsof ze samenvalt met de lakens, het kussen, het hemd, het infuus dat onder het laken verdwijnt, hij ruikt nog de vreemde geur van haar lichaam. Een wassen beeld, zo moet Emma Bovary er hebben uitgezien. Was het idioot zo tegen haar te praten, heeft ze hem gehoord, praatte hij vooral tegen zichzelf? Nu hij buiten staat weet hij niet meer waarom hij bij haar op bezoek is gegaan. Plichtsbesef. Wat een ouderwets woord, wie legt je die plicht op?

Paul schuurt met zijn rug tegen de spijlen, als een paard dat te lang heeft stilgestaan en weer in de wei moet. Aan de gevel van het ziekenhuis prijkt het beeld van de moeder van God, ze is de schutsvrouw van het gebouw, een van de laatste bolwerken van het geloof die nog overeind staan in deze stad. Boven de poort staat haar naam in grote letters. Onze Lieve Vrouwe Gasthuis. Zo doe je dat, zo laat je voorbijgangers zien dat haar

zoon hier de baas is. Wat een merkwaardig concept voor een geloof is het toch, moeder, zoon, drie goden ineen. Een stel Griekse en Egyptische mythen en sagen omgezet in onwrikbare kerkwetten. Ingewikkelde bedenksels om het domme volk bezig te houden. En je moet nog uitkijken ook, als je God een ezel noemt heb je zo een proces aan je broek wegens blasfemie. Gelukkig verkruiemt de moloch. De buitenproportionele kerk aan de Amstel is al bezwaken, de fundamenten waren verrot, weg met de Willibrordus buiten de Veste! Hij mag hopen dat ze er iets fatsoenlijks voor terugzetten op de lege vlakke die nu is ontstaan aan de rivier, een van de mooiste plekken van het land. Achter de gevel van het ziekenhuis werkt zijn vader, verscholen in een laboratorium, elke dag loopt hij onder de poort met het Mariabeeld door. Zou hij haar nog zien? Paul is nog nooit in het laboratorium geweest.

Mariëlle duwt haar rug tegen het hek, ze krijgt blossen van de zon. Hij weet ineens weer dat hij haar soms per ongeluk Robbie noemde, de koosnaam voor de hond van zijn grootouders. Bijna had hij het weer tegen haar gezegd. Hij was dol op die hond, de naam ontglipte hem als hij haar omhelsde, kuste. Zou ze geweten hebben dat hij zo ook de hond aansprak? Zou ze beledigd zijn geweest? Misschien niet eens, al had ze meer met poezen, toen.

‘Jullie hadden toch een poes thuis?’ zegt hij.

‘Hoe kom je daar nou bij?’

‘Ik dacht aan het huis van je ouders. Franny is toch je nichtje, familie, zo kwam ik erop.’

‘Daar woon ik niet meer.’

‘Waar?’

‘Bij het park, bij mijn ouders.’

‘Ja natuurlijk.’

Onzingsprekken, denkt Paul, als je net zo'n merkwaardig bezoek hebt gebracht aan een mager meisje voer je blijkbaar dit soort holle dialogen. Je kunt beter je mond houden, hij had niet moeten komen. Hij kijkt op zijn horloge, steekt zijn shagje op en inhaleert diep. Mariëlle kijkt naar hem op. In een reflex biedt hij haar het brandende peukje aan, zo rookten ze vroeger, ieder een pakje op zak en om de beurt sigaretten rollen.

'Graag,' zegt ze. 'Ik ben voor de zoveelste keer gestopt, maar nu graag.'

'Zo'n bezoek kost meer tijd dan je van tevoren kunt bedenken,' zegt hij. 'Ik had mijn vertalingen van Rimbaud nog willen doornemen voor ik ze opneem in mijn essay. De vroege gedichten zijn bijna klaar, aan het latere werk waag ik me nog maar niet. Als ik binnenkort verhuisd ben, kan ik 's nachts doorwerken. Het is een vreemde klus. Soms klopt het metrum niet, het ritme hapert, of het Nederlandse rijm komt geforceerd over.'

Op zijn kamer ligt een pak getypte vellen op hem te wachten, met losse krabbels en aantekeningen in de kantlijn. Het is stom geweest een schuilplaats te zoeken bij Franny, in de huiskamer van haar ouders. Maar hij heeft een intense hekel aan kroegen waar je om je heen volslagen vreemden langzaam dronken ziet worden. Tot ze zich van hun hoge kruk laten glijden en vertrekken. Bovendien heeft hij er het geld niet voor.

'Je had altijd een zwak voor de Romantiek,' zegt ze.

'Maar je bent zelf geen romanticus, wilde je zeggen.'

Ze zwijgt, geeft met een knikje aan dat ze nog een trekje wil.

Het heeft hem ook verbaasd dat hij zo gegrepen werd door de Franse dichter. Herkent hij zich vooral in de reislust van Rimbaud, met zijn eigen neiging tot vluchten? Hij kijkt nog eens op zijn horloge, zoekt de juiste woorden om afscheid te nemen, vindt ze niet. Wat heeft hij aan Franny's bed zitten klet-